

ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВИЛ ЗМАГАНЬ
ЗІ СТРІЛЬБИ КУЛЬОВОЇ З ГВИНТІВКИ

Демічковський Андрій¹, Лопатьєв Анатолій^{2,3}, Пітин Мар'ян³

¹ДЮСШ №2 м. Хмельницький,

²Центр математичного моделювання Інституту прикладних проблем механіки і математики ім. Я.С.Підстригача НАНУ, м. Львів,

³Львівський державний університет фізичної культури

Анотація

Правила по виду спорту являються обов'язальним документом для проведення змагань. В пулевої стрільбе последние наиболее серьезные изменения Международная федерация провела в правилах проведения финальной части соревнований. Цель работы: охарактеризовать основное изменение правил соревнований в стрельбе пулевой из винтовки. Установлено, что изменения, внедренные Международной федерацией стрелкового спорта в период с 1996 до 2016 года являются существенными ввиду построения системы подготовки спортсменов. За период совершенствования правил соревнований был изменен принцип проведения финала, осуществлен переход на олимпийскую систему (выбывание), уменьшение времени на выполнение каждого выстрела, что создало атмосферу большего напряжения, как в состоянии спортсменов, так болельщиков.

Ключевые слова: правила, эволюция, изменения, влияние, подготовка.

Annotation

The rules of the sport are regulatory document for the competition. In the last bullet shooting the most profound changes in the international federation rules held the finals of the competition. Objective: To describe the main changes in the rules of the competition ustrilbi bullet from a rifle. It was established that the changes introduced by the International Federation of Sports Riflemen from 1996 to 2016 is significant in view of the structure of the training of athletes. During the period of the competition rules of the improvement has been modified principle of the finals, left to the olympic system knock out time for each shot, creat in ganatmosphere of ten sion thickas the athletes them selvesandin the fans.

Keywords: rules, evolution, change, impact training.

Постановка проблеми. Правила з виду спорту є регламентувальним документом для проведення змагань. У кульовій стрільбі останні найбільш ґрунтовні зміни міжнародна федерація провела у правилах проведення фінальної частини змагань [1, 2, 4].

Основні причини, що сформували потребу цих змін, пов'язані із підвищенням видовищності змагань через загострення конкуренції та непередбачуваності переможця. Однак запроваджені нововведення відображаються на вимогах до компонентів підготовленості спортсменів та автоматично призводить до змін у техніці та тактиці виконання стрільцями фінальних пострілів, зокрема найбільше у часових характеристиках процесу виконання фінальних пострілів [5, 6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фахівці зі стрільби зазначають, що успіх спортсменів визначається всебічністю підготовки (технічна, тактична, психічною підготовками) та урахуванням змін у правилах змагань безпосередньо за різними напрямками підготовки стрільців. Тому зменшення часу на виконання кожного фінального пострілу вимагає від спортсменів відповідної готовності, за якої вони повинні досягнути максимально мож-

ливого результату, й ефективно взяти участь в певних змаганнях [1, 2, 4].

Водночас у науково-методичній літературі відсутнє відображення еволюції правил змагань у стрільбі кульовій з гвинтівки та місяця останніх змін, що внесені Міжнародною федерацією стрілецького спорту у 2013–2015 рр.

Таким чином, постало актуальне наукове завдання аналізування еволюції правил виду спорту як регламентувального чинника правила виконання фінальних серій в період з 1996 року до 2015 року. Можемо побачити, які зміни відбувалися, і в якій послідовності вони здійснювалися.

Ряд науковців присвячували свої праці правилам змагань (П'ятков В.Т., Сівков В.В., Старінський С.І.), проте аналіз змін та їх вплив на проведення фінальної частини змагань не проводився, що актуалізує напрям дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами: Дослідження виконується згідно теми 2.17 «Моделювання біомеханічних систем у складно координативних видах спорту» Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр.

Мета роботи: охарактеризувати основні зміни правил змагань у стрільбі кульовій з гвинтівки.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення наукової та методичної літератури, даних мережі Інтернет, аналіз документальних матеріалів (правила змагань з кульової стрільби).

Результати досліджень. Еволюція правил у кожному виді спорту пов'язана із діяльністю міжнародних федерацій з виду спорту та в переважній більшості здійснюється для того, щоб підвищити видовищність змагань, ускладнити досягнення «суперрезультату» для спортсменів, а також отримати більшу підтримку глядацької аудиторії під час

проведення змагань [2,3, 4, 5].

Перший алгоритм визначення переможця у змагальній діяльності стрільби кульової передбачав собою лише виконання змагальної вправи. За абсолютною кількістю набраних очок визначалися місця в особистому заліку.

У сучасних умовах змагальна діяльність стрільців-гвинтівочників передбачає виконання змагальних (кваліфікаційних) вправ. За результатами особистого заліку вісім кращих спортсменів потрапляють до фінальної частини змагань (фінальної серії). Фінальна частина передбачає виконання пострілів вісьмома кращими за результатами кваліфікації спортсменами.

Вивчення структури і змісту правил змагань як регламентувального чинника змагальної діяльності засвідчило, що перша згадка на теренах України про фінали була опублікована в збірнику «Правила змагань. Кульова стрільба» у Львові в 1996 році, під редакцією головного тренера з кульової стрільби Сівкова В.В., керівника комплексної наукової групи збірної команди України зі стрільби Пяткова В.Т. і члена президії федерації кульової стрільби України Старінського С.І. [5].

Згідно цієї редакції правил змагань, фінальна частина змагань проводяться у певних вправах олімпійської програми для визначення місця в індивідуальній першості; серед них МГ-9 чоловіки, МГ-6, ГП-6, МГ-5, ГП-4.

Особливості проведення фінальної частини змагань за редакцією правил 1996 року пов'язані із тим, що у вправах виконується по 10 залікових фінальних пострілів. У фіналі вправ МГ-6 та МГ-5 стрільба проводиться з положення стоячи. Час на виконання одного пострілу в усіх вправах (окрім МГ-9) становить 75 с (а у вправі МГ-9 – 45 с). Перед початком фіналу надавався час на підготовку: 3 хв. в стрільбі на 10, 50 м.

Специфікою вправ МГ-9 чоловіки, МГ-6, ГП-6, МГ-5, ГП-4

було те, що за 8 хвилин до початку виконання залікових фінальних пострілів (тобто до офіційного часу початку фінальної частини змагань) старший суддя лінії вогню подає команду: «Приготуватися, пробні постріли, час 7 хвилин – Заряджай – Старт».

За 30 секунд до закінчення часу, який відведений на підготовку та пробні постріли, оголошувалося: «Залишилось 30 секунд». А по закінченні 7 хвилин подається команда: «Стоп, розряджай». Виникла регламентована пауза 30 секунд. Під час паузи виставлялися перші залікові мішені.

Старший суддя лінії вогню оголошував: «Фінальна серія, 10 пострілів, час на один постріл 75 секунд (для вправи МГ-9 – 45 секунд)».

Після цього подається команда: «Перший постріл – Заряджай». До цієї команди зброя повинна перебувати у розрядженому стані, при цьому при стрільбі з гвинтівки на 50 метрів затвор повинен бути відкритим, пневматична зброя не повинна бути зведена.

Вставляти у зброю патрон (кульку) можна було лише після команди «Заряджай». Після того, як стрільці зарядили зброю, подавалася команда: «Увага 5-4-3-2-1, Старт». Час на виконання одного пострілу починав відраховуватися одразу після того, як подана команда «Старт». Як тільки останнім учасником було проведено завершальний постріл, але не пізніше 75 секунд (для вправи МГ-9 – 45 секунд), подається команда: «Стоп – Замінити мішені». Остання секунда відведеного на постріл часу повинна відповідати команді – Стоп.

Після визначення вартості пробоїн старший суддя комісії визначення результатів оголошує результати, послідовно називаючи щит (починаючи з меншого за номером) і результат кожного фіналіста. Виконавши десятий постріл, стрільці залишаються на

своїх місцях, очікуючи оголошення результатів фіналу.

Старший суддя комісії оголошує результати десятого пострілу, місце, яке посів кожний стрілець, та підсумкову суму очок. Якщо у спортсменів є однакові результати, то серед них оголошується перестрілка. У перестрілці кожен спортсмен виконував по одному пострілу до виникнення різниці та переваги у результаті.

Однак за даним варіантом правил змагань підсумкове місце спортсмена визначалося таким чином. В усіх вправах вартість пострілів визначається з точністю до десятих. При цьому кожне габаритне кільце мішені поділяється на 10 частин, але незалежно від використання вимірювального приладу, що використовується, максимальна вартість пробоїни не може бути зарахованою вище за 10,9 очка. Для визначення зайнятих учасниками підсумкових місць результат фіналу підсумовувався разом із результатом кваліфікаційної частини змагання [3].

Деякі інші особливості проведення фіналів виявлені за правилами проведення змагань зі стрільби кульової з гвинтівки від 02.2005 року [5].

Порядок виконання фінальних серій передбачав, що по закінченні часу на підготовку, суддя на лінії вогню подавав команду: «Час на пробні постріли – Старт». Тобто було передбачено п'ять хвилин для пробних пострілів із довільною кількістю спроб. За 30 секунд до закінчення часу на пробні постріли суддя лінії вогню оголошував команду – «залишилося 30 секунд». Після закінчення п'яти хвилин на пробні постріли суддя подавав команду – «Стоп». Після неї обов'язково виникала регламентована пауза у 30 секунд.

Фінальна серія складалася з 10 пострілів, котрі виконувалися по одному пострілу в кожну фінальну мішень, за такими командами: «Перший (Другий, і так далі) заліковий постріл – За-

ряджай». Після цієї команди стрілець заряджав свою гвинтівку. До подання цієї команди гвинтівка не повинна заряджатися. Це свідчить про те, що затвор гвинтівки повинен бути відчиненим. Дозволялося залишати в патроннику стріляну гільзу між пострілами. Пневматичну гвинтівку дозволено заряджати тільки після команди – «Заряджай». Патрон або кулька повинні вставлятися в патронник тільки після команди – «Заряджай». Наступною є команда «Увага – 3-2-1 – Старт» – стрілець має 75 секунд для виконання пострілу (45 секунд для положення лежачи). Ця команда зі зворотнім відліком повинна давати стрільцю достатньо часу для напогодівки до пострілу. Відлік часу на постріл розпочинається з подачі команди – Старт. Після того, як останній стрілець виконав постріл, або після закінчення часу на постріл. Остання секунда повинна бути супроводжена командою – Стоп.

подається команда – Стоп, – для того щоб замінити мішені. Терміново, після команди – Стоп, суддя оголошує результати.

Тільки між командами дозволяється – Стоп і Заряджай, для наступного пострілу дозволяється виконувати прицілювання, але при цьому затвори гвинтівок на 50 метрів повинні бути відчинені, а пневматичні гвинтівки не повинні бути зведені. Холості постріли заборонені.

В усіх вправах результати фінальних змагань додавалися до результатів кожного спортсмена, котрі вони показали в кваліфікації.

При визначенні результатів фінальних змагань габаритні зони поділяються на десять частин. За можливістю повинні бути використані електронні мішені установки або спеціальні пристрої для визначення пробоїн.

У випадку рівності результатів після проведення фіналу розподілення місць виконується за допомогою – Перестрілки, стрільці

виконують по одному пострілу в мішень, постріл за пострілом. У випадку рівності результатів, стрільці, котрі мають рівні результати залишаються на своїх місцях а всі інші залишають вогневий рубіж залишивши на ньому свою зброю. Вони виконують по одному пострілу, до порушення рівності результату.

Звернемо увагу на особливості проведення фіналів за правилами котрі були прийняті 2010 році, і вступили в силу з 2011 року, та були протестовані на Чемпіонатах Світу і Кубка Світу в 2010 році[3].

Після параду представлення спортсменів стрільці збиралися на лінії вогневого рубежу за 20 хвилин до початку фінальної частини змагань. Одразу після цього стрільці виконували усю підготовку, враховуючи і розминку, холості постріли і тестові постріли, також з показом мішеней. За 4 хвилини до початку фінальної частини змагань розпочиналося представлення спортсменів, після котрого стрільці поверталися на свої стрілецькі місця, і розпочинали виконувати фінальну серію. За рівності результатів перестрілка проводилася лише за 1, 2 та 3 місця.

Чинні на сьогодні правила змагань із стрільби кульової вимагають, щоб представлення фіналістів відбувалося перед періодом підготовки, серією пробних пострілів і перервою на заміну мішеней перед першим заліковим пострілом. Проте порядок представлення спортсменів було змінено. Новий порядок такий: представлення спортсменів буде проходити після розминки.

За 30 хвилин, спортсмени з'являються на вогневому рубежі, судді завершують огляд екіпірування спортсменів, фіналісти переодягаються. За 20 хвилин фіналісти готують свої стрілецькі місця.

За 6 хвилин 30 секунд, пробні постріли – «Стоп». На цей момент фінальної частини змагань усі гвинтівки повинні бути роз-

ряджені, перевірені, і розміщені у повній готовності на стрілецьких місцях. Фіналісти стають (враховуючи і тих, котрі стріляють з 50 метрів з положення лежачи) обличчям до вболівальників для представлення. За 5 хвилин 30 секунд, розпочинається представлення фіналістів. За 2 хвилини 30 секунд, фіналісти повертаються на стрілецькі позиції. Для кінцевих приготувань в їхньому розпорядженні 2 хвилини. За цей час можливо зробити пробні постріли, а також прогрів зброї до початку залікових фінальних пострілів. За 30 секунд виникає регламентована пауза для заміни мішеней.

У момент початку змагань старший суддя лінії вогневого рубежу дає команду: «Для першого залікового пострілу, заряджай. .... Увага 3-2-1, Старт». Після суддя оголошує результат кожного пострілу фінального для кожного спортсмена.

Відносно незначні зміни з організаційної сторони та структурно важливі для системи підготовки спортсменів у стрільбі кульовій були введені у проведення фіналів за правилами затвердженими МФСС (ISSF) на 2013-2016 роки.

Формат фінальних серій для стрільби з гвинтівки передбачає такі умови. Вісім фіналістів викликаються, розпочинають стрільбу одночасно. Усі фіналісти стріляють по дві серії, по три постріли. По одному пострілу стрільба розпочинається з сьомого пострілу. Фіналіст з найменшою кількістю очок вибуває після кожного другого пострілу

(№ 8, 10, 12, 14, 16 і 18). Після 18 пострілів залишаються два спортсмена, котрі виконують по два додаткових постріли, щоб визначити володаря золотої та срібної медалей.

Висновки. Зміни, впроваджені Міжнародною Федерацією Стрілецького Спорту в період з 1996 і тими правилами, котрі затвердженні до 2016 року, є суттєвими з огляду на побудову системи підготовки спортсменів. За період удосконалення правил змагань був змінений принцип проведення фіналу, відбувся перехід на олімпійську систему вибування, час на виконання кожного пострілу, що створило атмосферу щільної напруги, як у самих спортсменів, так і в вболівальників.

Проаналізовані правила проведення змагань зі стрільби кульової а також правила проведення фіналів і змін, котрі запроваджувалися починаючи з 1996 року й до 2016 року мають відображення на підвищенні вимог до підготовленості спортсменів, зростанні конкурентної боротьби між спортсменами, зростанні вимог до підготовленості спортсменів, у різних напрямках підготовленості, в першу чергу, – у тактичній і психологічній.

Перспективи подальших досліджень передбачається встановлення відмінностей результативності спортсменів-стрільців з гвинтівки у змаганнях найвищого міжнародного рівня за різних варіантів правил змагань.

Література:

1. Аналіз рухових дій при виконанні стрілецьких вправ/ Власов А.П., Лопатєв А.О., Виноградський Б.А., Демічковський А.П. // Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту. – Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. Вісник № 81. ЧДПУ ім. Т.Г. Шевченка. – Чернігів, 2010, С. 561-565
2. Бріскін Ю.А. Результативність спортсменів збірної команди України з кульової стрільби у вправах «МГ-5» та «МГ-6» в олімпійських циклах 2000-2008 років / Бріскін Ю.А., Федорова А.А., Пітин М.П. // Вісник Запорізького національного університету. Серія: фізичне виховання та спорт – Запоріжжя : ЗНУ, 2012. – № 2 (8). – С. 189-194.
3. Кульова стрільба : Міжнародна федерація стрільби змінила правила змагань. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ufk.lviv.ua-category-shooting-news2262.html (Дата звернення: 12.12.2014)
4. Пітин М. Теоретична підготовка в спорті : монографія / Мар'ян Пітин. – Л. : ЛДУФК, 2015. – 372 с. ISBN 978-966-2328-81-3
5. Правила змагань. Кульова стрільба / Сівков В.В., Пятков В.Т., Старінський С.І. Львів – 2006, С. 96-103
6. Правила соревнований по пулевой стрельбе (ISSF) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.shooting-ua.com/pravila_general.htm (Дата звернення: 13.03.2015)

